

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет міського господарства
імені О.М. Бекетова

На правах рукопису

ЛУК'ЯНОВ ВІКТОР ІВАНОВИЧ

УДК 332: 658.115. 31

**ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНІ ОСНОВИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
РОЗВИТКУ ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА РЕГІОНУ**

08.00.05 – розвиток продуктивних сил
і регіональна економіка

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Харків – 2018

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана у Харківському національному університеті міського господарства імені О.М. Бекетова.

Науковий керівник:

доктор економічних наук, професор
Кондратенко Наталія Олегівна,
Харківський національний
університет міського господарства імені
О.М. Бекетова,
професор кафедри менеджменту і
адміністрування

Офіційні опоненти:

доктор економічних наук, професор
Тульчинська Світлана Олександрівна,
Національний технічний університет
України «Київський політехнічний
інститут імені Ігоря Сікорського»,
професор кафедри економіки і
підприємництва

кандидат економічних наук
Савенко Ксенія Сергіївна,
Департамент бюджету та фінансів
Харківської міської ради,
заступник начальника Управління
зведеного планування-начальник відділу
планування бюджету та аналізу програм

Захист відбудеться «_01_» _листопада_ 2018 р. о _14_ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 64.089.01 Харківського національного університету міського господарства імені О.М. Бекетова Міністерства освіти і науки України за адресою: 61002, Україна, м. Харків, вул. Маршала Бажанова, 17, зал засідань Вченої ради (конференц-зал № 1).

З дисертацією можна ознайомитися у бібліотеці Харківського національного університету міського господарства імені О.М. Бекетова за адресою: 61002, Україна, м. Харків, вул. Маршала Бажанова, 17.

Автореферат розісланий «_01_» _жовтня_ 2018 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

М.В. Кадничанський

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дисертації. Житлово-комунальне господарство (ЖКГ) є однією з найважливіших галузей соціальної сфери регіональної економіки, яка створює умови щодо діяльності з обслуговування матеріально-побутових потреб населення за місцем проживання. Безпосередньо, кожного громадянина країни стосуються такі основні проблеми ЖКГ, як: низька якість житлово-комунальних послуг; зношеність основних фондів галузі, застарілість технологій і як наслідок значні витрати води, теплової енергії та низька енергоефективність; забруднення довкілля, яке впливає на рівень захворюваності населення; невідповідність наявних інфраструктурних потужностей зростаючим потребам людей; високий рівень монополізації сфери надання житлово-комунальних послуг і практично відсутність конкуренції у цьому секторі; недосконалість нормативно-правового регулювання діяльності галузі; непрозорість формування цін і тарифів за послуги підприємств ЖКГ тощо.

В умовах поглиблення диспропорцій територіального розвитку дослідження ефективності функціонування ЖКГ на рівні регіону набуває особливого значення. Це пов'язано з тим, що сучасне ЖКГ характеризується низькою інвестиційною привабливістю і вимагає залучення коштів для його модернізації. Регіональний розвиток охоплює такі важливі складові, як: об'єднання виробників у єдину регіональну економічну систему, покращення соціально-економічного рівня якості життя населення та впровадження сучасних технологій менеджменту у якісне обслуговування населення житлово-комунальними послугами.

Вивчення сучасного стану та тенденцій розвитку ЖКГ України є одним з актуальних напрямів економічних досліджень, концептуальні основи яких викладено у наукових працях видатних вітчизняних та зарубіжних вчених-економістів, таких як Б. Данилишин, І. Драган, І. Запатріна, Д. Ігошина, Т. Качала, Л. Кравцова, В. Куценко, Ю. Манцевіч, Є. Петрова, Г. Онищук, Л. Чернишов, Б. Шелегеда, Т. Юр'єва тощо.

Питанням, пов'язаними із розвитком ЖКГ на рівні регіону розглядалися у роботах О. Амосова, А. Ачкасова, В. Бабаєва, П. Бубенка, В. Бакірова, О. Васильєва, О. Димченко, І. Драгана, О. Карлової, Н. Кондратенко, Г. Крамаренко, К. Мамонова, Т. Момот, С. Плотницької, Є. Радченка, В. Решетило, В. Родченка, К. Савенко, А. Стадницького, С. Тульчинської, Л. Шутенка та ін.

В сучасних наукових дослідженнях обґрунтовано необхідність використання стратегічного підходу до забезпечення розвитку ЖКГ, що обумовлено наступними обставинами: відсутністю системних перетворень у цій сфері; недосконалістю нормативно-правової бази та непослідовністю у прийнятті рішень; відсутністю інвестицій в галузь; високими питомими витратами матеріальних і енергетичних ресурсів; нерозумним відношенням до утримання та експлуатації об'єктів ЖКГ як власників, так і споживачів.

Проте, деякі важливі аспекти формування теоретико-методичного підґрунтя і практичної бази розвитку ЖКГ на регіональному рівні не набули належного висвітлення. Насамперед це стосується дослідження організаційно-економічних основ забезпечення розвитку ЖКГ регіонів України, орієнтованого на створення

дієвих стимулів для розвитку соціально-економічного співробітництва у сфері ЖКГ, реалізації інноваційно-інвестиційних проектів розвитку галузі, забезпечення пропорційності розбудови інституціональних та інфраструктурних чинників стратегії розвитку ЖКГ на регіональному рівні.

Актуальність та значення цих питань у активізації процесів, пов'язаних із забезпеченням розвитку ЖКГ регіонів країни, обумовили вибір теми та постановку мети дисертаційної роботи.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Обраний у дисертації напрямок досліджень відповідає тематичній спрямованості наукових розробок у рамках науково-дослідних робіт Харківського національного університету міського господарства імені О. М. Бекетова за темою: «Регулювання соціально-економічного розвитку міського комплексу: теорія, методологія, практика» (номер державної реєстрації 0113U000575, 2013 р.), де автор теоретичне обґрунтував економічну сутність розвитку ЖКГ регіону, визначені основні проблеми галузі, що впливають на її розвиток.

Дисертаційна робота пов'язана зі Стратегією сталого розвитку Харківської області до 2020 року та виконання Постанови Кабінету Міністрів України № 386 від 06.08.2014 «Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 р.».

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційної роботи є обґрунтування теоретико-методичних положень та розробка практичних рекомендацій щодо удосконалення організаційно-економічних основ забезпечення розвитку житлово-комунального господарства регіону.

Для досягнення поставленої мети в дисертації було вирішено наступні завдання:

- узагальнено сутність та закономірності розвитку ЖКГ на регіональному рівні;
- визначено умови забезпечення розвитку ЖКГ регіону;
- досліджено міжнародний досвід розвитку ЖКГ;
- проаналізовано стан ЖКГ на рівні регіонів України та розроблено методичний підхід щодо відбору та оцінювання чинників впливу на його розвиток;
- обґрунтовано стратегічні напрями забезпечення розвитку ЖКГ на регіональному рівні;
- розроблено методичний підхід до оцінки чинників та умов забезпечення беззбитковості функціонування ЖКГ регіону;
- розроблено організаційно-економічне забезпечення розвитку ЖКГ на прикладі Харківського регіону на основі державно-приватного партнерства.

Об'єктом дослідження є процес забезпечення розвитку ЖКГ на регіональному рівні.

Предмет дослідження – сукупність теоретичних, методичних і практичних заходів щодо вдосконалення організаційно-економічних основ забезпечення розвитку ЖКГ регіону.

Методи дослідження. Теоретичною та методичною основою проведених досліджень виступають наукові концепції та теоретичні розробки провідних вітчизняних і закордонних вчених у галузі забезпечення та управління розвитком ЖКГ, розбудови форм та підвищення ефективності функціонування галузі.

Під час вирішення поставлених у дисертації завдань використано такі

загальнонаукові та спеціальні методи дослідження, а саме: *теоретичного узагальнення* – для визначення сутності ЖКГ; *системного аналізу* – при виявленні умов забезпечення розвитку ЖКГ регіону; *методи математичної статистики* – при аналізі діяльності галузі ЖКГ регіонів України; *факторного аналізу* – при дослідженні чинників впливу на розвиток ЖКГ регіонів; *SWOT-аналізу та PEST-аналізу* – для узагальнення тенденцій розвитку та недоліків реформування ЖКГ регіонів країни; *економіко-математичного моделювання та прогнозування* – для оцінки факторів та умов забезпечення беззбитковості функціонування ЖКГ на прикладі Харківського регіону.

Інформаційною базою дослідження є закони України; нормативно-правові акти Верховної Ради України; Кабінету міністрів України; дані Міністерства промислової політики України; Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства; постанови; рішення уряду, регіональних органів влади; матеріали Державної служби статистики України, бібліографічні джерела, результати власних розрахунків.

Наукова новизна одержаних результатів дослідження полягає у наступному:

удосконалено:

- теоретичний підхід до обґрунтування економічної сутності розвитку ЖКГ регіону, що, на відміну від інших підходів, пропонується розглядати як результат інтеграції окремих сфер забезпечення життєдіяльності населення, функціонування яких спрямовано на отримання якісних житлово-комунальних послуг, та наявності форм і методів ресурсного, організаційного, інституціонального та інфраструктурного забезпечення, що дозволяє виявити закономірності функціонування та розвитку ЖКГ регіону;

- методичний підхід до оцінювання чинників та умов забезпечення беззбитковості функціонування ЖКГ на регіональному рівні, особливість якого, на відміну від існуючих, полягає в оцінці ефективності діяльності комунальних підприємств регіону шляхом використання відносних показників та виявленні проблем розвитку ЖКГ регіону, що дозволяє знизити негативний вплив випадкових чинників та рівень заборгованості за отримані комунальні послуги;

- організаційно-економічне забезпечення розвитку ЖКГ регіону на основі державно-приватного партнерства, яке, на відміну від інших, є сукупністю послідовно здійснюваних процесів, що розглядається як складова трьох структурних елементів (організаційно-технічних, організаційно-господарських і економіко-фінансових) і дозволяє здійснювати комплексне управління розвитком ЖКГ на регіональному рівні;

набули подальшого розвитку:

- науковий підхід до обґрунтування забезпечення розвитку ЖКГ регіону, яке, на відміну від інших, базується на врахуванні специфічної системи економічних інтересів, пов'язаних із наявністю великої кількості суб'єктів господарської діяльності на території регіону та динамічними соціально-економічними перетвореннями, що дозволяє вирішити комплекс проблем, пов'язаних з функціонуванням комунальних підприємств, шляхом зменшення тарифів і цін на житлово-комунальні послуги та підвищення реальних доходів домогосподарств, а також відшкодування витрат та отримання достатнього

прибутку для розширеного відтворення завдяки модернізації підприємств ЖКГ та системного впровадження ресурсозберігаючих технологій;

- методичний підхід до відбору та оцінювання чинників впливу на розвиток ЖКГ регіону, сутність якого, на відміну від існуючих, полягає у формуванні множини характеристик стану комунальних підприємств з урахуванням тенденцій впливу кожного з чинників на перспективи розвитку галузі, що дозволяє обирати більш доцільні форми забезпечення розвитку ЖКГ на регіональному рівні;

- науково-економічне обґрунтування стратегічних напрямів забезпечення розвитку ЖКГ регіону при врахуванні змін динамічного зовнішнього середовища, сутність якого, на відміну від інших, полягає у: визначенні конкурентних позицій комунальних підприємств регіону, розробці плану конкретних дій на основі аналізу ефективності і результативності, коригуванні цілей та методів їх досягнення, що дозволяє створити підґрунтя для розвитку ЖКГ регіону як системи на основі державно-приватного партнерства шляхом впровадження фінансово-інвестиційного механізму державної підтримки галузі.

Практичне значення отриманих результатів дослідження полягає в тому, що обґрунтовані теоретичні положення та подані методичні підходи доведено до рівня практичних рекомендацій, які можуть бути використані для забезпечення розвитку ЖКГ регіонів України, а також сприяти розвитку організаційно-економічних засад регіонального управління діяльністю ЖКГ.

Наукові результати дисертаційної роботи використані: Департаментом економіки і міжнародних відносин Харківської обласної державної адміністрації (довідка про впровадження № 01-23/3308 від 18.07.2018) при підготовці аналітичних матеріалів до проекту Програми економічного і соціального розвитку Харківської області; в навчальному процесі ХНУМГ імені О.М. Бекетова у викладанні дисциплін «Управління житлово-комунальним господарством міста», «Системи життєзабезпечення міст», «Аналіз господарської діяльності підприємств міського господарства» (довідка № 534 від 02.03.2018).

Апробація результатів роботи. Основні результати досліджень, висновки і рекомендації, викладені в дисертаційній роботі, доповідалися на міжнародних науково-практичних конференціях, зокрема: Міжнародній науково-практичній конференції «Пріоритети розвитку економіки України та інших країн» (м. Чернігів, 29 – 30 листопада 2013 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Нова економічна політика на світовому, державному та регіональному рівнях» (м. Одеса, 21 – 22 листопада 2014 р.); Міжнародній науково-практичній інтернет-конференції «Проблеми стабілізації економіки України» (м. Тернопіль, 16 грудня 2016 р.); I Міжнародній науково-практичній Інтернет-конференції присвяченій 95-річчю Харківського національного університету міського господарства імені О. М. Бекетова (м. Харків, 5 березня 2018 р.); Міжнародній науково-практичній інтернет-конференції «Інновації XXI століття» (м. Вінниця, 25 травня 2018 р.).

Публікації основних положень дисертаційної роботи представлені в 12 наукових працях, серед них 7 статей: 3 одноосібні статті у наукових фахових виданнях, 4 статті у виданнях, які включені до міжнародних наукометричних баз даних (1 у співавторстві); 5 тез доповідей у матеріалах конференцій. Загальний

обсяг публікацій складає 3,4 друк. аркушів, з яких здобувачу належить, 3,2 друк. аркушів.

Структура і обсяг роботи. Дисертаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків і викладена на 214 сторінках, зокрема основний текст складає 180 сторінок і складається з 29 таблиць, 69 рисунків. Список використаних джерел налічує 200 джерел і викладено на 22 сторінках. Робота має 5 додатків, що подано на 12 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЙНОЇ РОБОТИ

У вступі обґрунтовано актуальність теми дослідження, сформульовано мету та завдання, визначено об'єкт, предмет і методи дослідження, розкрито зв'язок роботи із науковими програмами, планами та визначено наукову новизну і практичне значення отриманих результатів.

У першому розділі «Теоретичні основи розвитку житлово-комунального господарства регіону» узагальнено сутність та закономірності розвитку житлово-комунального господарства, обґрунтовані умови забезпечення розвитку ЖКГ регіону та досліджено закордонний досвід розвитку житлово-комунального господарства у регіональному аспекті

ЖКГ є однією з найбільших галузей національного господарства та соціальної сфери будь-якої країни, яка істотно впливає на розвиток її економіки та якість життя населення держави, основною метою якого є здійснення безперебійного забезпечення населення комунальними продуктами та послугами, необхідними для життєдіяльності кожної людини.

Виходячи з проведеного аналізу існуючих підходів до визначення ЖКГ, можна зазначити, що житлово-комунальне господарство є результатом інтеграції окремих сфер забезпечення життєдіяльності населення, функціонування яких спрямовано на реалізацію його прав на отримання якісних житлово-комунальних послуг. Такий підхід, на думку автора, є найбільш реалістичним. Він дає можливість виявити закономірності функціонування ЖКГ та умови забезпечення його розвитку.

Сучасний стан ЖКГ характеризується складною сукупністю взаємопов'язаних проблем, вирішення яких можливе лише за умови здійснення комплексу заходів, а саме: економічних, адміністративно-організаційних та інвестиційних, наслідком реалізації яких має бути підвищення ефективності господарювання, досягнення балансу інтересів держави, споживачів і підприємств та перехід до екологічно збалансованого розвитку.

Житлово-комунальне господарство розглянуто як систему різнорівневих та взаємодіючих між собою елементів: обласні (регіональні) ЖКГ, адміністративних районів, міст, населених пунктів міського типу і селищ. Тому і ринки послуг ЖКГ поділяють на регіональні, адміністративних районів, міські та селищні. Так, під регіональним (районним, міським) ринком житлово-комунальних послуг розуміють просторову сукупність різних ринків житлово-комунальних послуг, кожен з яких є сукупністю соціально-економічних відносин між суб'єктами й державою з приводу купівлі-продажу цих послуг на території регіону (району, міста) відповідно до специфічних форм дії ринкових законів.

Специфічною особливістю цієї галузі є територіальна роз'єднаність житлово-комунальних об'єктів, що потребують цілодобової надійної

експлуатації, необхідності оперативного, а в ряді випадків - аварійного характеру виконання робіт величезних обсягів і трудомісткості, що передбачають широке застосування машин, механізмів і засобів малої механізації різноманітного призначення. ЖКГ – це один із складних і багатогранних об'єктів державного управління. У зв'язку з цим життєво важливою і необхідною є докорінна перебудова цієї галузі з огляду на те, що в Україні тривають трансформаційні соціально-економічні процеси.

ЖКГ посідає третє місце в економіці України за обсягом споживання енергоресурсів й перше місце зі споживання тепла, що потребує прискореного впровадження ресурсозберігаючих технологій. При цьому у стійкому та ефективному функціонуванні ЖКГ зацікавлені виробники, споживачі, органи державної влади та місцевого самоврядування. Населення зацікавлено отримувати якісні послуги за обґрунтованою ціною, органи державної влади та місцевого самоврядування – зменшити надмірне фінансове навантаження на бюджет, житлово-комунальні підприємства – своєчасно отримувати плату за надані комунальні послуги та ефективно здійснювати виробничу діяльність.

Виявлені тенденції розвитку ЖКГ на регіональному рівні свідчать, що перш за все регіональним органам влади треба долучатися до роботи по наступним напрямкам: формувати ефективні взаємозв'язки у сфері ЖКГ між суб'єктами та об'єктами на рівні регіону, а також сприяти розумінню сутності економічних відносин учасників у сфері ЖКГ крізь призму взаємодії й реалізації економічних потреб і інтересів людини; дотримувати принципи і специфіку регіонального управління ЖКГ, які базуються на кількісних і якісних показниках; визначати особливості регіонального управління ЖКГ, які формуються під впливом чинників як ендогенного, так і екзогенного характеру; визначати методи регіонального управління ЖКГ; підвищувати інвестиційну привабливість ЖКГ регіону.

Перехід економіки України до ринкових відносин потребує реформування та розвиток ЖКГ України з урахуванням досвіду США, Великобританії, Франції, Німеччини тощо.

На основі вивчення закордонного досвіду розвитку ЖКГ можна зробити висновок, що основні методи і принципи розвитку галузі, які використовуються у провідних країнах світу, можливо застосувати до українських реалій за умови формування та рівноправного розподілу державних і регіональних фондів розвитку територій, що є одними з основних фінансових джерел проведення самостійної муніципальної політики розвитку територій.

У другому розділі «Дослідження сучасного стану та тенденцій розвитку житлово-комунального господарства регіонів» проведено аналіз діяльності ЖКГ регіонів України, проаналізовано чинники впливу на розвиток ЖКГ регіонів та здійснено оцінку фінансово-економічного стану ЖКГ на прикладі Харківського регіону.

Так, станом на 2016 рік житловий фонд України становив 977,9 млн. м², з них 3,3 млн. м² становить ветхий та 1 млн. м² – аварійний житловий фонд, тобто 0,34 % та 0,11 % від всього житлового фонду відповідно. 60,7 % всього житлового фонду розташовано в міських поселеннях, а 39,3 % - в сільській місцевості.

Стан існуючих комунікацій викликає глибоке занепокоєння. Відсутність системного підходу до заміни старих інженерних комунікацій призвело до того,

що практично в усіх регіонах України понад 25 % водопровідних мереж перебувають у ветхому та аварійному стані та у майже половини регіонів аналогічне становище із тепловими та паровими мережами.

В табл. 1 наведені статистичні дані питомої ваги обладнаних квартир у житлових будинках та нежитлових будівлях інженерними комунікаціями в міській та сільській місцевості.

Таблиця 1

Питома вага обладнаних квартир у житлових будинках та нежитлових будівлях інженерними комунікаціями (станом на 1 січня 2017 р.)

Регіони України	Міські поселення, %					Сільська місцевість, %				
	Водопроводом	Гарячим водопостачанням	Водовідведенням	Опаленням	Газом	Водопроводом	Гарячим водопостачанням	Водовідведенням	Опаленням	Газом
Україна	77,2	63,0	76,2	78,8	85,6	30,6	18,1	26,9	94,1	84,2
Вінницька	72,1	46,4	71,3	73,0	87,5	18,2	9,8	15,8	88,8	82,2
Волинська	78,0	58,1	77,0	76,5	81,8	35,0	26,5	32,2	100	75,4
Дніпропетровська	76,4	55,8	75,1	78,7	90,0	36,0	11,6	25,2	89,9	88,1
Донецька	74,7	54,7	74,3	71,4	66,5	37,0	5,6	26,0	81,0	49,5
Житомирська	62,8	49,6	62,3	60,9	85,6	12,5	8,8	12,4	99,8	83,4
Закарпатська	79,0	50,5	79,0	76,1	86,4	70,2	63,9	70,1	99,6	83,2
Запорізька	77,7	72,1	76,5	75,9	87,8	29,8	21,0	27,2	96,1	89,5
Івано-Франківськ	73,7	62,7	73,7	72,5	93,3	27,7	19,4	27,4	98,3	83,8
Київська	82,1	64,2	80,8	90,7	89,4	42,2	30,2	40,4	98,1	96,9
Кіровоградська	66,8	48,2	66,6	67,9	97,1	13,3	6,0	11,7	94,1	80,8
Луганська	68,9	45,8	68,6	66,6	71,1	29,2	10,3	27,0	76,8	76,7
Львівська	89,1	76,6	89,0	88,1	92,7	35,8	27,0	34,6	96,6	83,0
Миколаївська	71,5	66,2	71,3	75,2	89,2	34,7	20,1	25,9	95,3	88,9
Одеська	80,9	58,8	78,0	73,8	85,6	47,2	14,5	31,2	76,4	86,3
Полтавська	65,7	59,9	65,3	69,7	89,7	27,6	12,9	24,5	92,6	88,5
Рівненська	74,5	51,2	74,4	75,9	69,4	29,1	19,1	27,0	98,0	73,5
Сумська	66,0	49,2	64,5	79,3	95,1	20,0	9,4	16,9	95,8	75,9
Тернопільська	82,5	70,9	81,8	86,8	97,2	31,9	18,8	25,3	97,9	91,3
Харківська	79,4	72,0	79,0	92,1	90,1	27,9	11,6	25,3	93,2	85,0
Херсонська	80,9	54,4	73,5	68,5	90,7	45,9	14,7	33,8	87,9	94,5
Хмельницька	72,8	58,6	70,9	74,1	93,8	13,8	10,0	13,1	99,2	89,4
Черкаська	61,8	49,5	61,7	66,7	97,4	27,0	15,1	25,5	95,9	84,1
Чернівецька	59,7	47,8	59,6	62,7	95,5	32,0	29,6	31,8	96,2	87,8
Чернігівська	60,5	52,0	57,7	64,6	91,8	18,0	9,5	15,4	100	73,6
м. Київ	98,8	97,4	98,7	99,1	70,7					

Примітка: Склав автор за даними Державної служби статистики України

Такий підхід до розв'язання проблеми однієї з найважливіших галузей національного господарства завдяки підвищення тарифів очікувано не дає

бажаного результату. Аналіз чистого прибутку підприємств ЖКГ регіонів України за 2014 – 2017 рр. свідчить про те, що упродовж цього періоду середня кількість підприємств постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря, що отримали прибуток, становить 49,7 %, а збиткові - 50,3 %; аналогічні показники роботи підприємств водопостачання, водовідведення, поводження з відходами – 55,4 % і 44,6 % відповідно. Але загальний фінансовий результат діяльності ЖКГ галузі дає, на жаль, стабільно від’ємний результат.

Аналіз результатів фінансово-економічної діяльності підприємств житлово-комунального господарства регіонів України дозволив сформулювати множини характеристик стану комунальних підприємств з урахуванням тенденцій впливу кожного з чинників на перспективи розвитку галузі, яка має наступний вигляд:

$$F = \left\{ \begin{array}{c} \text{недостатній попит} \\ \text{нестача робочої сили} \\ \text{нестача сировини, матеріалів, устаткування} \\ \text{фінансові обмеження} \\ \text{інші фактори} \end{array} \right\}.$$

В результаті статистичної обробки величин факторів впливу для підприємств постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря обчислені коефіцієнти лінійного тренду: недостатній попит $k_{\text{тр}} = -0,259$; нестача робочої сили $k_{\text{тр}} = 0,033$; нестача сировини, матеріалів, устаткування $k_{\text{тр}} = -0,336$; фінансові обмеження $k_{\text{тр}} = 0,659$; інші фактори $k_{\text{тр}} = 0,307$. Аналогічно проведена статистична обробка даних і для підприємств водопостачання, водовідведення, поводження з відходами.

За ваговими коефіцієнтами чинників впливу та їх ранжируванням ситуація ідентична, але тенденція їх зміни у часі досить відрізняється. Так, незважаючи на найбільший вплив фінансових обмежень, з часом «претензії» до них поступово зменшуються. Нестача робочої сили набуває з часом більш значного впливу. Зроблено висновок, що і підприємства постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря, і підприємства водопостачання, водовідведення, поводження з відходами з часом менше залежать від нестачі попиту, сировини, матеріалів, устаткування.

У дослідженні проаналізовано обсяги капітальних інвестицій у житлові та нежитлові будівлі та інженерні споруди за регіонами України. В цілому по Україні більше половини коштів направлено саме на потреби комунальних підприємств, що відновлюють житловий фонд, утримують житлові та нежитлові будинки та інженерні споруди. На підприємства постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря в середньому (за статистичними даними 2010 – 2015 рр.) по Україні припадає 23,8 % капітальних інвестицій до загального обсягу у промисловості по регіонах країни. Мають місце різкі коливання показників по регіонах: найбільшу частку ця галузь отримує в Київській (67,3 %), Одеській (43,9 %), Херсонській (36 %), Чернівецькій (34,8 %) областях і м. Київ (34,1 %); на межі 10 % показника Дніпропетровська (4,4 %), Полтавська (4,7 %) та Волинська (10,3 %) області.

В розрізі регіонів проведено аналіз стану аварійних та ветхих теплових і парових мереж в порівнянні з обсягом капітальних інвестицій, які отримали

підприємства постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря. Так, в Київській, Херсонській, Чернівецькій областях та м. Київ, де стан теплових та парових мереж в порівнянні з іншими регіонами задовільний, обсяг капітальних інвестицій суттєвий, проте, у Вінницькій, Волинській, Сумській, Тернопільській та Харківській областях - рівень інвестування вкрай незадовільний (рис. 1).

Рис. 1. Порівняльний аналіз частки ветхих та аварійних теплових і парових мереж з часткою капітальних інвестицій, які отримали підприємства постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря за регіонами України (станом на 01.01.2017) (склав автор)

ЖКГ Харківського регіону має схожі проблеми, які визначено і для інших регіонів України. Так, частка обсягу реалізованої продукції Харківської області в загальному обсязі реалізованої продукції України складає станом на 2015 р. – 6,7 % (6 місце з усіх регіонів), в 2016 р. – 7,4 % (5 місце), в 2017 р. – 7,7 % (6 місце), за даними на березень 2018 р. – 7,3 % (5 місце). Отже, безумовно, Харківський регіон у лідерах промислових регіонів країни. Відзначимо, що починаючи з 2016 р. індекси промислової продукції регіону стали планомірно зростати.

Частка підприємств ЖКГ Харківського регіону у загальному обсязі випуску відповідної продукції за регіонами України (у фактичних цінах, відсотків до підсумку) стабільно зростає, і, в середньому, становить понад 6 %. За видами економічної діяльності частка підприємств постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря несуттєво, але зменшується, а підприємств водопостачання, водовідведення, поводження з відходами, навпаки, збільшується (рис. 2).

Проведено аналіз фінансово-економічного стану КП «Харківські теплові мережі», АК «Харківобленерго», КП «Харківводоканал», ПАТ «Харківгаз», КП «Комплекс з вивозу побутових відходів», КП «Інженерні мережі», КСП «Харків-горліфт» та КП «Жилкомсервіс». Внаслідок аналізу з'ясовано, що серед

найбільших підприємств ЖКГ Харківського регіону лише АК «Харківобленерго» демонструє позитивний фінансовий результат діяльності. Поясненням цьому є економічно обґрунтована організація операційної діяльності підприємства. Всі інші – ПАТ «Харківгаз», КП «Жилкомсервіс», КП «ХТМ» – є стабільно збитковими.

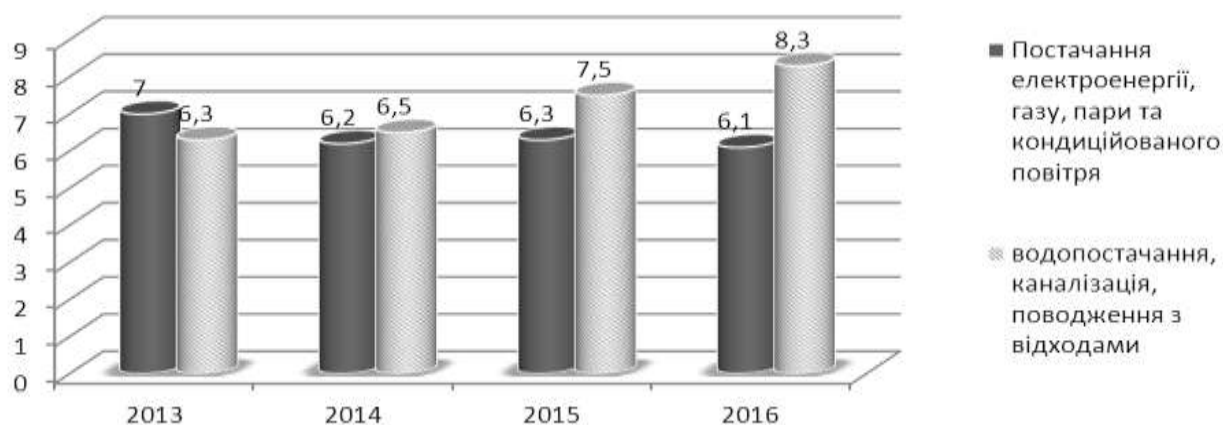

Рис. 2. Частка підприємств ЖКГ Харківського регіону у загальному обсязі випуску відповідної продукції за регіонами України (станом на 01.01.2017) (склав автор)

Без збитків з невеликими показниками рентабельності працюють невеликі підприємства, напрямами роботи яких є поводження з побутовими відходами та благоустрій. Поясненням цьому є невеликі господарські витрати, відсутність проблем із застарілим устаткуванням.

У третьому розділі «Науково-методичне обґрунтування організаційно-економічних основ забезпечення розвитку житлово-комунального господарства регіону» обґрунтовано стратегічні напрями забезпечення розвитку житлово-комунального господарства регіонів України, проведено оцінку чинників й умов забезпечення беззбитковості функціонування житлово-комунального господарства Харківського регіону та запропоновано організаційно-економічне забезпечення розвитку житлово-комунального господарства Харківського регіону.

Сучасне управління ЖКГ регіонів передбачає виділити стратегічні і тактичні задачі. Щоб прискорити технічне переоснащення й підвищити ресурсо- і енергоефективність ЖКГ та модернізацію його інфраструктури вважається за необхідне застосування державно-приватного партнерства (ДПП) як потужного інструменту забезпечення ефективності функціонування галузі і підвищення якості надання житлово-комунальних послуг (ЖКП).

Сучасний стан розвитку ДПП у сфері ЖКГ перебуває в неналежному стані. За даними органів виконавчої влади в Україні станом на 23 лютого 2016 року на засадах ДПП реалізовано 177 проектів (укладено 146 договорів концесії та 31 договір про спільну діяльність). Зазначені проекти реалізуються за такими видами ЖКП: утилізація твердих побутових відходів - 112 проектів, або 62 % від загальної кількості, водопостачання і водовідведення - 30 проектів, або 16 % від загальної кількості, транспортування і постачання тепла - 6 проектів, що становить 3 % від загальної кількості. Але, на жаль, немає жодного проекту з обслуговування житла.

Держава та приватні інвестори повинні об'єднати свої зусилля та фінансові ресурси для модернізації об'єктів ЖКГ і відновлення житлового фонду, розподіливши між собою не лише прибутки, які заплановано отримати від надання ЖКП, а й ризики, пов'язані з такою діяльністю. Інвесторам і органам місцевого самоврядування доцільно співпрацювати з удосконалення законодавства, що регулює питання ДПП на ринку ЖКП. Якісно організована система обліково-аналітичного забезпечення такого партнерства допоможе реалізувати всі заплановані проекти. Ефективність ДПП залежить від належної організації його інформаційного забезпечення.

Проведено оцінку чинників та умов забезпечення беззбитковості функціонування житлово-комунального господарства Харківського регіону. З'ясовано, що проблеми житлово-комунального господарства доцільно розглядати через призму проблем в економіці країни. Створити умови достатнього капітального інвестування галузі ЖКГ в збиток іншим галузям економіки неможливо, тому автор запропонував економіко-математичну модель забезпечення умов беззбитковості функціонування житлово-комунального господарства Харківського регіону завдяки механізмам управління всередині такими комунальними підприємствами, як: КП «Харківські теплові мережі»; ПАТ «Харківгаз»; АК «Харківобленерго»; КП «Жилкомсервіс»; КП «Харківводоканал».

Щоб дослідити відповідність різних показників було проведено кореляційний аналіз, який дозволив встановити залежність між декількома випадковими величинами.

Підприємства ЖКГ Харківського регіону, які були обрані для розробки методичного підходу щодо оцінки факторів та умов забезпечення беззбитковості функціонування, мають зовсім різні за рівнем доходи та витрати, тому автор запропонував провести дослідження за наступними відносними показниками: частка у доходах від реалізації продукції чи надання послуг; частка у доходах від операційних доходів; частка у доходах від інших доходів; частка у витратах на виробництво продукції чи надання послуг; частка у витратах від операційних витрат; частка у витратах від інших витрат.

Коефіцієнти кореляції обчислено щоб встановити ступінь залежності наступних показників: обсяг – собівартість реалізованої продукції, послуг; операційні доходи – витрати; чистий прибуток – сукупний дохід.

За результатами числового експерименту було встановлено дуже високу залежність між обсягом та собівартістю реалізованої продукції всіх без виключення підприємств ЖКГ Харківського регіону. Крім того, для ПАТ «Харківгаз» очевидним є наявність взаємозв'язку між собівартістю продукції та вартістю природного газу. Для підприємств ЖКГ з проблемами устаткування, наявності ветхих та аварійних мереж – КП «Жилкомсервіс»; КП «Харківводоканал» - встановлена дуже висока обернена залежність між чистим прибутком та сукупним доходом, що свідчить про проблеми в операційній діяльності та помилки в формуванні цінової політики.

Емпірично у дослідженні введено коефіцієнт ефективності, за динамікою зміни величини якого можна обчислити результат діяльності – прибутковість або збитковість. Математично цей коефіцієнт пропонується розраховувати за формулою:

$$k_{\text{еф}} = \text{abs} \left(\frac{R_{\text{пр}} - R_{\text{оп}}}{P_{\text{ч}}} \right), \quad (1)$$

де $R_{\text{пр}} = D_{\text{р.пр}} - V_{\text{с.пр}}$ – фінансовий результат реалізації (товарів, послуг) з урахуванням її собівартості; $R_{\text{оп}} = D_{\text{оп.д}} - V_{\text{оп.д}}$ – фінансовий результат операційної діяльності; $P_{\text{ч}}$ - чистий прибуток (збиток).

Результати розрахунків на прикладі підприємств ЖКГ Харківського регіону наведено в таблиці 2.

Таблиця 2

Результати обчислення коефіцієнта ефективності

Назва	Роки					
	2012	2013	2014	2015	2016	2017
АК «Харківобленерго»	1,3	1,0	1,4	2,9	0,6	1,1
ПАТ «Харківгаз»	0,29	0,2	0,02	0,06	0,19	0,07
КП «Харківські теплові мережі»	0,8	0,7	2,1	1,7	0,7	0,9
КП «Харківводоканал»	0,32	0,12	0,11	0,12	0,09	0,32

Примітка: Розрахував автор

Аналіз структур доходів та витрат як прибуткових, так і збиткових об'єктів ЖКГ, дозволив автору запропонувати алгоритм виявлення оптимальних часток (на дохід від реалізації продукції, товарів, послуг або витрати на їх собівартість, операційні та інші доходи та витрати) в сукупних доходах та витратах об'єктів ЖКГ.

Інтегральні показники j -тої частки доходів (витрат) для всіх структур ЖКГ запропоновано обчислювати за формулами:

$$\bar{P}_{Dj} = \sum_{i=1}^n r_i \cdot P_{D_{i,j}}; \quad \bar{P}_{Vj} = \sum_{i=1}^n r_i \cdot P_{V_{i,j}}, \quad (2)$$

де r_i - ранг об'єкта ЖКГ, який формується за шкалою натуральних чисел від найгіршого 1 до найліпшого n (оцінка «якості» має бути проведена за середніми результатами фінансової діяльності упродовж обраного періоду спостереження), $P_{D_{i,j}}$ ($P_{V_{i,j}}$) - обчислені j -ті частки доходів (витрат) для кожного з $i = \overline{1, n}$ елементів структур ЖКГ.

Оптимальні значення показників j -тої частки доходів (витрат) для всіх структур доцільно розраховувати за формулами:

$$k_{Dj} = \frac{\bar{P}_{Dj}}{\bar{N}}; \quad k_{Vj} = \frac{\bar{P}_{Vj}}{\bar{N}}, \quad (3)$$

де $\bar{N} = \sum_{i=1}^n i$ - сума рангів.

Проведені розрахунки дозволяють стверджувати, що для ефективної роботи об'єктів ЖКГ оптимальним є наступне співвідношення часток:

- доходів від реалізації продукції, товарів, послуг; операційних доходів; інших доходів як 0,8 : 0,15 : 0,05;

- собівартості продукції, товарів, послуг; операційних витрат; інших витрат як 0,85 : 0,10 : 0,05.

Враховуючи високий рівень неплатежів користувачів житлово-комунальних послуг автор дослідив співвідношення рівня доходів та витрат провідних підприємств ЖКГ Харківського регіону у припущенні 100% рівня оплати за отримані житлово-комунальні послуги.

На основі проведеної оцінки факторів та умов забезпечення беззбитковості функціонування ЖКГ Харківського регіону зроблено висновок, що формування ціни на продукцію, товари та послуги в усіх досліджених підприємствах ЖКГ відповідає собівартості продукції, товарів та послуг; відсутність збалансованості в операційній діяльності призводить до проблем з прибутковістю; за відсутності впливу суб'єктивних зовнішніх факторів прогнозується поступове збільшення чистого доходу від реалізованої продукції, товарів та послуг; у підприємств, в яких частка доходів та витрат, пов'язаних з прямою професійною діяльністю, не перевищує всі інші, спостерігається сталий збитковий фінансовий результат діяльності.

Для ЖКГ як складової частини регіональної економіки характерні певні особливості, які зумовлені специфічними обмеженнями розвитку галузі та нестабільною макроекономічною ситуацією. Велике значення має визначення перспектив розвитку та підвищення якості схвалюваних рішень у сфері державного регулювання ЖКГ на рівні регіону. Система державного регулювання розвитку ЖКГ на регіональному рівні має реалізовувати функції управління та складатися з двох підсистем: управляюча підсистема – система управління (що здійснює функції управління); керована підсистема – об'єкт управління.

Автор запропонував на рівні регіону створення регіонального венчурного інноваційного фонду розвитку ЖКГ на прикладі Харківської області. Організаційна структура запропонованого фонду має вигляд асоціації партнерів. Основним завданням створення такого фонду є розвиток системи прямого інвестування у інноваційні процеси розвитку ЖКГ Харківського регіону.

Щоб сформувати систему фінансових потоків в ЖКГ на регіональному рівні доцільно оцінити його інвестиційне забезпечення (рис. 3).

Оцінка інвестиційної привабливості для потенційних інвесторів на розвиток ЖКГ на рівні регіону полягає у необхідності оцінити конкурентоспроможність регіону як об'єкту для реалізації інвестиційних проектів у житлово-комунальному господарстві, в основу якої покладена гіпотеза, згідно з якою на значення результативного показника конкурентоспроможності впливають два чинники у прямо пропорційній залежності. Автор запропонував алгоритм оцінки конкурентоспроможності регіону як об'єкта для реалізації інвестиційних проектів в ЖКГ:

$$IO_{kon} = IP_{reg} * RIZ_{gal} = (1 + f(I_{geog})) * RIZ_{gal}, \quad (4)$$

де IO_{kon} – індекс оцінки конкурентоспроможності регіону як об'єкта для реалізації інвестиційних проектів в ЖКГ; IP_{reg} – індекс оцінки інвестиційного потенціалу регіону; RIZ_{gal} – рівень інвестиційного забезпечення ЖКГ регіону; I_{geog} – індекс оцінки впливу географічного розташування регіону на формування його інвестиційного потенціалу.

Інвестиційний потенціал регіону як об'єкта для реалізації інвестиційних проектів в ЖКГ, в свою чергу, формується під впливом географічного розташування. Показник рівня інвестиційного забезпечення ЖКГ регіону (RIZ_{gal}) характеризує можливість ефективного використання інвестиційного потенціалу регіону його ЖКГ.

На другому етапі оцінки конкурентоспроможності регіону як об'єкта для реалізації інвестиційних проектів в ЖКГ запропоновано методичний підхід

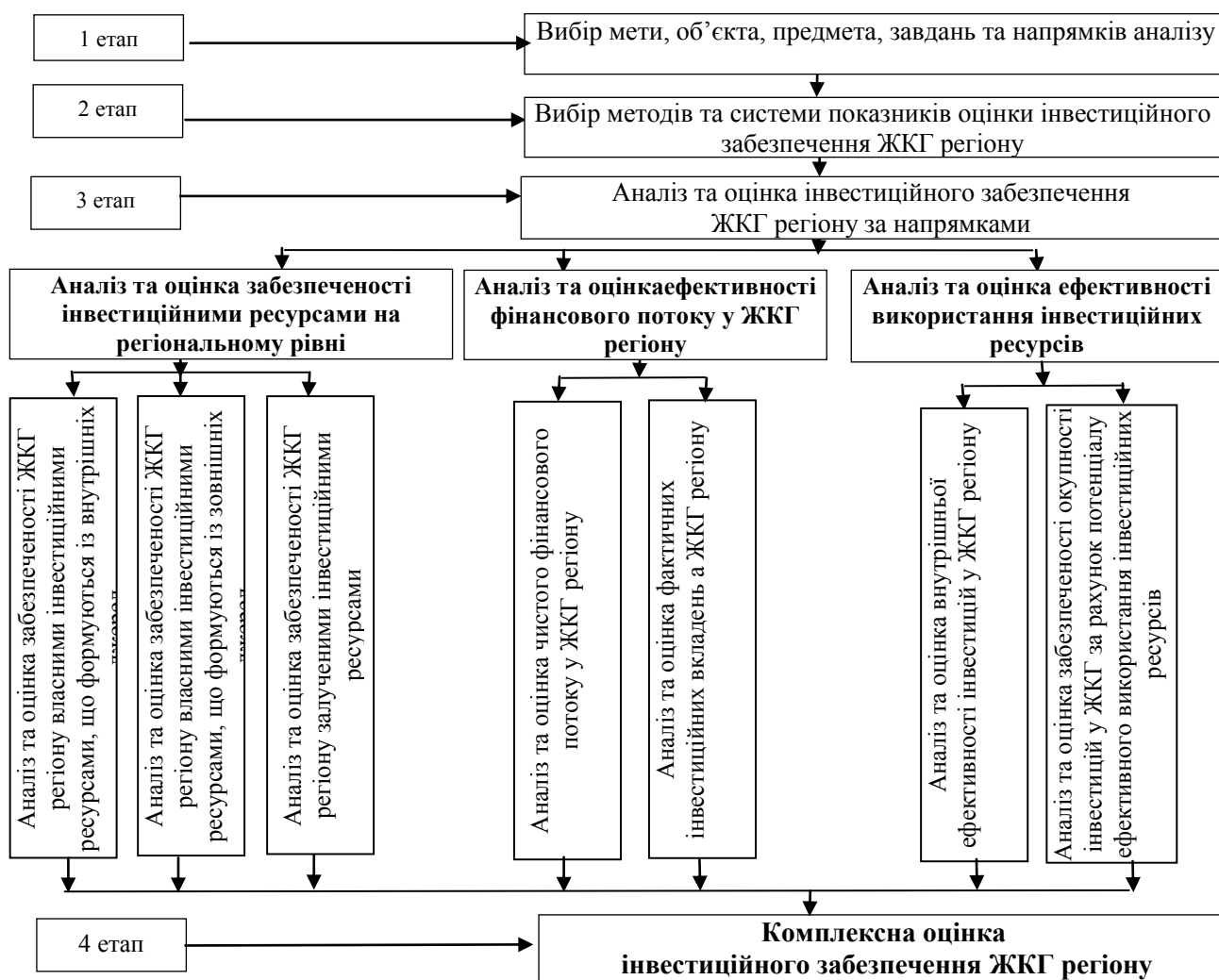

Рис. 3. Методичний підхід до оцінки інвестиційного забезпечення ЖКГ регіону (склав автор)

оцінки впливу цих факторів на нарощування інвестиційного потенціалу регіону в залежності від його географічного розташування:

$$\lambda_{IP\text{reg}} = f(I_{geog}) = f(I_{Vir} + I_{Rac} + I_{Zir}), \quad (5)$$

$$0 \leq f(I_{Vir} + I_{Rac} + I_{Zir}) \leq 1$$

де $\lambda_{IP\text{reg}}$ – інтегральний індекс оцінки впливу фактору I_{geog} на нарощення інвестиційного потенціалу регіону; I_{Vir} – індекс оцінки потенціалу внутрішніх джерел формування власних інвестиційних ресурсів ЖКГ регіону; I_{Rac} – індекс оцінки потенціалу асигнувань ЖКГ із регіональних бюджетів; I_{Zir} – індекс оцінки потенціалу зовнішніх джерел формування залучених інвестиційних ресурсів ЖКГ.

Значення $\lambda_{IP\text{reg}}$ для кожного регіону обираються відповідно до впливу I_{geog} на нарощення його інвестиційного потенціалу із усіх можливих джерел: внутрішніх джерел формування власних інвестиційних ресурсів ЖКГ, асигнувань ЖКГ із регіональних бюджетів, зовнішніх джерел формування залучених інвестиційних ресурсів.

Особливість організаційно-економічного забезпечення (ОЕЗ) розвитку ЖКГ регіону полягає у сполученні галузевого й територіального підходу. Галузевий підхід забезпечує розвиток виробництва, його технічне удосконалення,

розширення спектру послуг, що надаються, координацію діяльності всіх структурних підрозділів. Територіальний підхід передбачає розширення прав регіональних і місцевих органів в управлінні ЖКГ на підвідомчій території. Основним напрямком діяльності цих органів є розробка і здійснення планів економічного і соціального розвитку.

ОЕЗ розвитку ЖКГ регіону базується на поєднанні самостійності суб'єктів і державного регулювання; сполученні бюджетного фінансування з розвитком платних послуг і виконанням робіт за договорами на платній основі.

Організаційно-економічне забезпечення розвитку ЖКГ регіону пропонується розглядатися у вигляді трьох структурних елементів: організаційно-технічних, організаційно-господарських і економіко-фінансових (рис. 4).

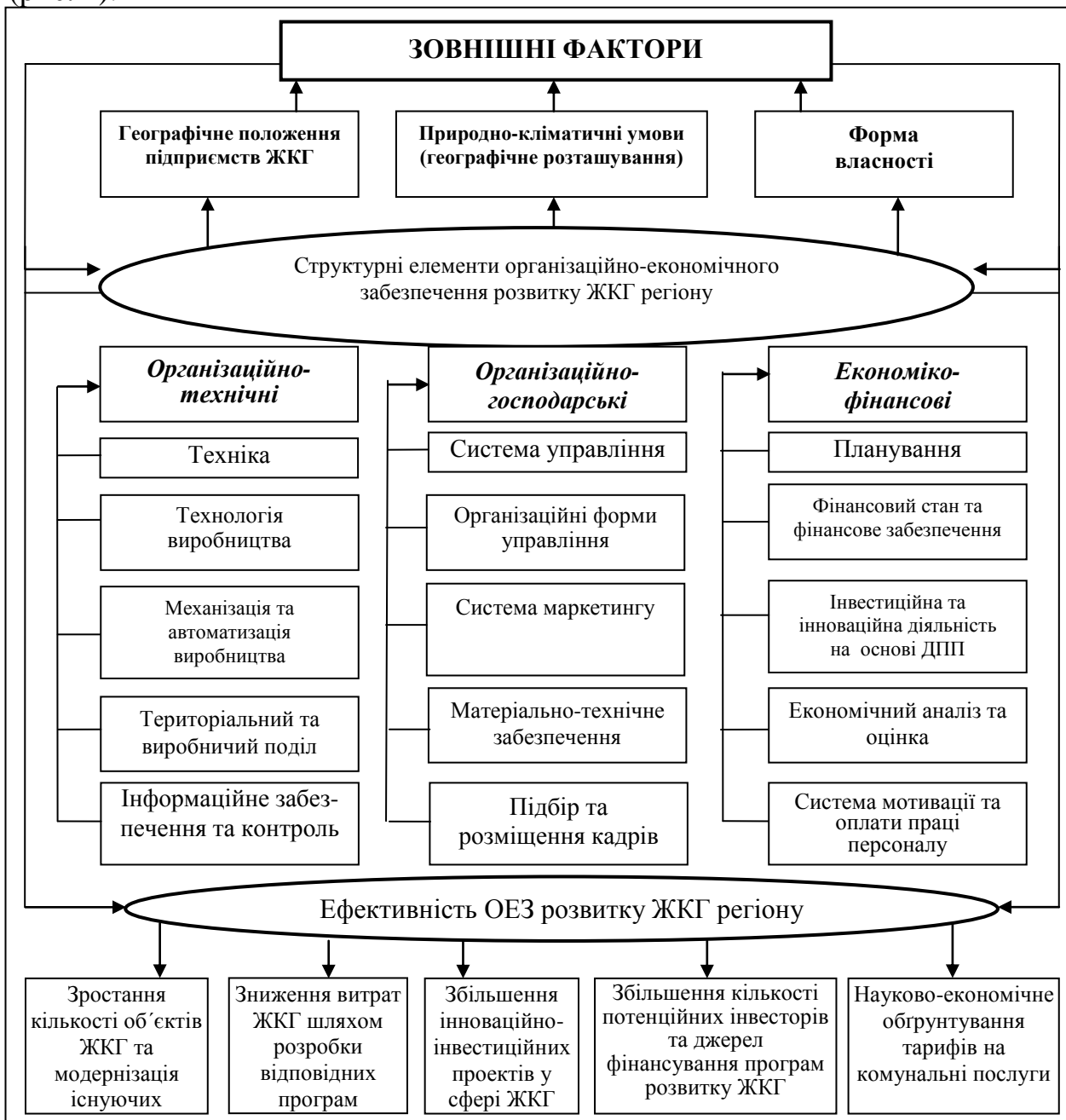

Рис. 4. Організаційно-економічне забезпечення розвитку ЖКГ Харківського регіону (розробив автор)

В організаційно-технічному аспекті організаційно-економічне забезпечення розвитку ЖКГ регіону слугуватиме усуненню проблем щодо загального технічного зносу і технологічній невідповідності обладнання підприємств-виконавців послуг сучасним умовам, що обмежує можливості надання ними якісних та в повному обсязі вищезазначених послуг.

В організаційно-господарському – удосконалення системи управління з боку власників об'єктів житлово-комунального господарства, впровадження дієвої системи маркетингу у галузі ЖКГ, підбір та збереження кваліфікованих кадрів дозволить планомірно розвивати галузь та вийти на рівень світових і європейських стандартів.

Економіко-фінансова складова організаційно-економічного забезпечення розвитку ЖКГ є одним з найскладніших та найвагоміших елементів. Усунення проблем, пов'язаних з недосконалим бюджетним фінансуванням ЖКГ, особливо в частині відшкодування пільг та субсидій на житлово-комунальні послуги населенню за кошти державного бюджету; обмеженою кількістю ефективно діючих суб'єктів господарювання у галузі житлово-комунального господарства, зокрема через відсутність у них обігових коштів та високих ставок їх оподаткування; відсутністю альтернативних джерел фінансування інноваційних проектів у ЖКГ надасть можливість регіонам країни в умовах децентралізації влади будувати свою власну регіональну систему ЖКГ залежно від власних економічних інтересів.

Практична реалізація організаційно-економічного забезпечення розвитку ЖКГ на регіональному рівні можлива на основі активізації діяльності вповноважених органів регіональної влади у процесах створення принципово нових підходів до розробки ефективної фінансово-економічної моделі діяльності комунальних підприємств, яка базуватиметься на економічно-обґрунтованій системі визначення тарифів та адресному соціальному захисті населення, зниженні нераціональних витрат завдяки економічній мотивації, забезпеченні належного рівня оплати послуг споживачами, формуванні сприятливих умов для залучення приватного сектору та інвестицій.

ВИСНОВКИ

Одержані результати в сукупності вирішують важливу наукову задачу, пов'язану з розробкою теоретичних і методичних положень та науково-практичних рекомендацій щодо удосконалення організаційно-економічних основ забезпечення розвитку житлово-комунального господарства регіону.

1. Узагальнення сутності та закономірностей розвитку житлово-комунального господарства, яке на думку автора, є результатом поєднання окремих сфер забезпечення життєдіяльності населення, функціонування яких спрямовано на реалізацію його прав на отримання якісних житлово-комунальних послуг, надало можливість щодо визначення його економічних цілей, які складаються з дій зі створення умов для забезпечення ефективного функціонування об'єктів комунальної інфраструктури і досягнення певного рівня економічної ефективності господарської діяльності, необхідного для фінансування поточних потреб та потреб розвитку та надати населенню та іншим суб'єктам господарювання житлово-комунальні послуги із використанням ефективного механізму фінансового забезпечення та управління галуззю.

2. Дослідження умов забезпечення розвитку житлово-комунального господарства регіону, які базуються на специфічній системі економічних інтересів, пов'язаних із наявністю безлічі суб'єктів господарської діяльності на території регіону дало можливість дійти висновку, що досягнення рівня розвитку цієї галузі, при якому б задовольнялись різнопланові потреби користувачів послуг, вимагає розробки науково обґрунтованих методів управління. Це завдання може бути вирішене завдяки застосування цільового програмного управління як на рівні країни в цілому, регіону (області), так і окремого міста.

3. Дослідження закордонного досвіду розвитку житлово-комунального господарства регіону довело, що основні методи і принципи розвитку галузі, які використовуються у провідних країнах світу можливо застосувати до українських реалій, за умови формування та рівноправного розподілу державних і регіональних фондів розвитку територій, які є одними з основних фінансових джерел проведення самостійної муніципальної політики розвитку територій. Аналіз досвіду провідних країн світу надав чітке уявлення про стан існуючих проблем на ринку житлово-комунальних послуг України та визначив необхідність та доцільність використання ДПП у реалізації проектів розвитку ЖКГ.

4. Дослідження сучасного стану та тенденцій розвитку ЖКГ регіонів України виявив, що частка аварійного та ветхого житлового фонду складає майже 0,5 %, а що середня ступень зносу основних засобів промислових підприємств з постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря становить 67 %, а підприємств з водопостачання та водовідведення – 60 В результаті цього середньорічні (за даними 2014 – 2017 р.р.) втрати теплової енергії становили 12,6 млн. Гкал (або 14,4 % всього обсягу), витрати води становили 1,1 млрд. м³, (або майже 41,7 % всього відпущеного об'єму води). На основі щорічного опитування підприємств сформовано множини чинників, що стримують діяльність підприємств ЖКГ: фінансові обмеження, недостатній попит, нестача робочої сили, нестача сировини, матеріалів, устаткування та інші фактори. Досліджено вплив кожного факторів на ефективність роботи галузі. За результатами проведеного дослідження в динаміці виявлено, що найбільшу залежність підприємства галузі упродовж часу спостереження мають від фінансових обмежень, які надалі лише зростають. Визначено, що частка підприємств житлово-комунальної галузі Харківського регіону у загальному обсязі випуску відповідної продукції за регіонами України стабільно зростає, і, в середньому, становить понад 6 %.

5. Науково-економічне обґрунтування стратегічних напрямів забезпечення розвитку ЖКГ, які створюють базис для його розвитку як цілісної системи, дозволило виділити основні напрями стратегії розвитку житлово-комунального господарства регіонів України, серед яких, на думку автора, найбільш важливим є впровадження ДПП та створення фінансово-інвестиційного механізму державної підтримки ЖКГ.

6. Проведення оцінки чинників та умов забезпечення беззбитковості функціонування житлово-комунального господарства на прикладі Харківського регіону побудоване на прогнозуванні основних показників діяльності житлово-комунальних підприємств, результати фінансової діяльності яких останнім часом стали збиткові або нестабільні (прибуткові / збиткові), та дозволило зробити висновок, що відсутність збалансованості в операційній діяльності комунальних

підприємств призводить до проблем з прибутковістю, за відсутності впливу суб'єктивних зовнішніх факторів прогнозується поступове збільшення чистого доходу від реалізованої продукції, товарів та послуг та у підприємств, в яких частка доходів та витрат, пов'язаних з прямою професійною діяльністю, не перевищує всі інші, спостерігається сталий збитковий фінансовий результат діяльності.

7. Розроблено організаційно-економічного забезпечення розвитку житлово-комунального господарства на прикладі Харківського регіону, яке складається з трьох структурних елементів: організаційно-технічних, організаційно-господарських і економіко-фінансових. Автор запропонував створити регіональний венчурний інноваційний фонд розвитку ЖКГ на прикладі Харківської області. Основним завданням створення такого фонду є розвиток системи прямого інвестування у інноваційні процеси розвитку ЖКГ Харківського регіону.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

Статті у наукових фахових виданнях України

1. Лук'янов В. І. Стратегічні напрями розвитку житлово-комунального господарства регіону // Економіка та управління підприємствами машинобудівної галузі: проблеми теорії та практики. 2014. № 5(29). С. 99–110.

2. Лук'янов В. І. Регіональні аспекти державного регулювання розвитку житлово-комунального господарства // Соціальна економіка. 2017. Вип. 54 (2). С. 120–124.

3. Лук'янов В. І. Оцінка факторів та умов забезпечення беззбитковості функціонування житлово-комунального господарства Харківського регіону // Моделювання регіональної економіки: науковий журнал. 2017. № 2. С. 144–120.

Статті у наукових періодичних виданнях інших держав та виданнях України, які включені до міжнародних наукометричних баз

4. Кондратенко Н. О., Лук'янов В. І. Методи управління ресурсним забезпеченням регіону: виробничий аспект // Збірник наукових праць ВНАУ. 2013. № 4 (81). С. 112–120.

5. Лук'янов В. І. Аналіз сучасного стану та тенденцій розвитку житлово-комунального господарства регіонів України // Проблеми економіки. 2017. № 4. С. 206–211.

6. Лук'янов В. І. Оцінка сучасного стану функціонування підприємств житлово-комунального господарства Харківського регіону // Бізнес Інформ : наук. журн. 2018. № 5. С. 48–52.

7. Лук'янов В. І. Аналіз факторів впливу на розвиток житлово-комунального господарства регіонів України // Збірник наукових праць Черкаського державного технологічного університету. 2018. Вип. 2. С. 56–61.

Праці апробаційного характеру

8. Кондратенко Н. О., Лук'янов В. І. Економічні проблеми житлово-комунального господарства // Матеріали міжнародної науково-практичної конференції «Пріоритети розвитку економіки України та інших країн». Чернігів, 2013. С. 125–127.

9. Лук'янов В. І. Проблеми та перспективи розвитку житлово-комунального господарства регіонів країни // Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Нова економічна політик на світовому, державному та регіональному рівнях», 21–22 листоп. 2014 р. Одеса, 2014. Ч. 2. С. 89–91.

10. Лук'янов В. І. Напрями розвитку житлово-комунального господарства регіону // Матеріали міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Проблеми стабілізації економіки України». Тернопіль, 2016. Ч. 1. С. 128–129.

11. Лук'янов В. І. Державне регулювання розвитку житлово-комунального господарства регіону // Матеріали I Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції, присвяченої 95-річчю Харківського національного університету міського господарства імені О. М. Бекетова, Харків, 5 берез. 2018 р. – Харків, 2018. С. 465–467.

12. Лук'янов В. І. Напрями розвитку житлово-комунального господарства регіонів України // Матеріали міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Інновації XXI століття». Вінниця, 2018. Ч. 2. С. 44–46.

АНОТАЦІЯ

Лук'янов В.І. Організаційно-економічні основи забезпечення розвитку житлово-комунального господарства регіону. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.05 – розвиток продуктивних сил і регіональна економіка. – Харківський національний університет міського господарства імені О.М. Бекетова - Харків, 2018.

Дисертацію присвячено обґрунтуванню теоретико-методичних положень та розробці практичних рекомендацій щодо забезпечення розвитку житлово-комунального господарства регіону.

У роботі систематизовано визначення, що відображають економічну сутність та закономірності розвитку житлово-комунального господарства, яке запропоновано розглядати як результат інтеграції окремих сфер забезпечення життєдіяльності населення, функціонування яких спрямовано на реалізацію його прав на отримання якісних житлово-комунальних послуг, а також визначення форм і методів ресурсного, організаційного, інституціонального та інфраструктурного забезпечення цього процесу.

Досліджено сучасний стан та тенденції розвитку ЖКГ регіонів України. На основі щорічного опитування підприємств ЖКГ сформовано множину чинників, що стримують діяльність підприємств ЖКГ: фінансові обмеження, недостатній попит, нестача робочої сили, нестача сировини, матеріалів, устаткування та інші фактори. Досліджено вплив кожного факторів на ефективність роботи галузі.

Розроблено організаційно-економічне забезпечення розвитку ЖКГ Харківського регіону, який складається з трьох структурних елементів: організаційно-технічних, організаційно-господарських і економіко-господарських. Автор запропонував у регіоні створення регіонального венчурного інноваційного фонду розвитку ЖКГ на прикладі Харківської області. Основним завданням створення такого фонду є розвиток системи прямого інвестування у інноваційні процеси розвитку ЖКГ Харківського регіону.

Ключові слова: житлово-комунальне господарство, забезпечення, розвиток, механізм, регіон, державне регулювання.

ANNOTATION

Lukyanov V.I. Organizational and Economic Bases for the Development of Housing and Communal Services in the Region. - Manuscript.

Thesis for a Candidate Degree in Economics, specialty 08.00.05 - Development of Productive Forces and Regional Economics.- O.M. Beketov National University of Urban Economy in Kharkiv - Kharkiv, 2018.

The dissertation is devoted to the substantiation of theoretical and methodological provisions and the development of practical recommendations for the development of housing and communal services in the region.

The work systematizes the definitions reflecting the economic essence and patterns of housing and communal services development, which is proposed to be considered as the result of the integration of certain spheres of vital activity of the population, functioning of which is aimed at realization of its rights for obtaining quality housing and communal services, as well as determination of forms and methods resource, organizational, institutional and infrastructural provision of this process.

The dissertation proposes a methodical approach to assessing the factors and conditions for ensuring the break-even functioning of housing and utilities sector at the regional level and a methodical approach for selecting and assessing the factors influencing the development of regional housing and communal services.

Theoretical and methodological substantiation of strategic directions of development of housing and communal services of regions is provided in consideration of changes in dynamic external environment, which creates the basis for development of the region as a system on the basis of public-private partnership and creation of financial-investment mechanism of state support of the industry.

The present state and trends of housing and communal services development in the regions of Ukraine are investigated. On the basis of the annual survey of housing and utilities enterprises, a number of factors have been formed that restrain the production of housing and utilities enterprises: financial constraints, lack of demand, lack of labor, lack of raw materials, materials, equipment and other factors. The influence of each factor on the efficiency of the industry is investigated.

The organizational and economic mechanism for providing housing and communal services development in the Kharkiv region, consisting of three structural elements: organizational, technical, organizational, economic and economic, has been formed. The author suggested the creation of a regional venture innovation fund for housing and communal services in the region on the example of the Kharkiv region. The main task of creating such a fund is the development of a system of direct investment in innovative processes of housing and communal services development in the Kharkiv region.

Key words: housing and communal services, provision, development, mechanism, region, state regulation

Підп. до друку 28.09.2018 р. Формат 60×84 1/16
Друк на ризографі Ум. друк. арк. 0,9
Зам. № 10043 Тираж 100 пр.

Видавець і виготовлювач:
Харківський національний університет
міського господарства імені О. М. Бекетова,
вул. Маршала Бажанова, 17, Харків, 61002
Електронна адреса: rectorat@kname.edu.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи:
ДК № 5328 від 11.04.2017 р.